

חמור תפדה בשה; ושנינו במשנה בכורות: אין פודין פטר חמור:

זכר תם ובן שנה, אף כאן — בפדיון פטר חמור — זכר תם ובן שנה בלבד יהא ראוי לפדיון?!

לא בעגל ולא בחיה כיון דכתיב "תפדה בשה".

ומשנינן: תלמוד לומר: "תפדה תפדה" [וכל פטר חמור "תפדה" בשה ואם לא "תפדה" וערפתו] ריבה.

ולא בשה שחוטתה כיון דלא מיקרי "שה".

ותמהינן: אי "תפדה תפדה" ריבה, יש לך לרבות הכל ואפילו כולחו שנשנו במשנה בכורות שהבאנו [רא"ל וריטב"א] נמי יהיו כשרים לפדיון פטר חמור?!

ולא בטריפה — כגון שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה [רש"י בכורות].

ומשנינן: אם כן שאתה בא לרבות הכל — גזירה שוה ד"שה [שה", רא"ל וריטב"א] מאי אהני ליה?! אלא על כרחך:

ולא בכלאים [שה הבא מן העז והכבשה] ואף על גב שבין "שה כבשים" ובין "שה עזים" נקרא שה.

הועיל הריבוי כדי לרבות שאין צריך שיהא זכר תמים ובן שנה, כיון דסוף סוף שה הוא —

ולא בכוי הבא מן התיש [עז] והצביה, ואע"ג שמצד האב מין כשר הוא.

אלא בשה חי ושלם ובא ממין אחד בלבד.

והועיל המיעוט ד"שה שה" כדי למעט דבר שאינו שה גמור, כגון כלאים ושחוטת וחביריו [ריטב"א].

קתני מיהת שאין פודין בשחוטתה, הרי ש"שה" לא מיקרי אלא כשהוא חי, ואם כן הוא הדין "פר" לא נקרא אלא כשהוא חי, והאיך תאמר שהכהן נכנס בדמו של הפר המת?!

איתביה רבי יצחק נפחא לרבי אמאי, הסובר נ-א "בפר ולא בדמו של פר", היות ולאחר מיתה לא מיקרי "פר":

ומשנינן: שאני התם גבי פדיון פטר חמור, דהרי יליף "שה שה" מפסח —

והא כתיב בפרשת פר כהן משיח, לאחר זריקת דמו והקטרת אימוריו: "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה, אל מקום טהור, אל שפך הדשן. ושרף אותו על עצים באש" — הרי שאף לאחר מיתה הוא נקרא "פר"?!?

כלומר: הרי כל הדינים שנאמרו באותה משנה מפסח ילפינן ליה [כמבואר בגמרא בכורות יב א], ובכלל זה אף מה שאין פודין בשחוט — מפסח הוא נלמד, ובפסח ודאי צריך להביא שה חי.

ומשנינן: שיוציא את כולו.

ותמהינן: לדברך שאנו לומדים פדיון פטר חמור בגזירה שוה —

כלומר, לא קרא אותו הכתוב עכשיו לאחר

אי [וכי נאמר גם]: מה לחלן — בפסח —

דכתיב בפרו של כהן גדול ביום הכפורים:
"בזאת יבא אהרן אל הקודש — בפר בן
בקר".

אטו בקרניה מעייל ליה? וכי אוחו הכהן את
הפר עצמו בקרניו ומכניסו אל הקודש?

אלא בהכרח הוא נכנס בדמו, שמכניסו אל
הקודש, וקרי ליה לדמו — "פר"!

ואידך, הסובר "בפר ולא בדמו של פר",
אמר לך: אין כוונת הכתוב לומר כי יביא אל
הקודש פר, שהרי אין מכניס שם אלא דם.
אלא כך הוא פירושו של מקרא:

במה הוכשר אהרן לבא אל הקודש — בפר
בן בקר חי, שיביאנו לעזרה, ויקריבו
לחטאת, שיעשה בו את כל עבודותיו.

וכעת חוזרת הגמרא לעיקר האיבעיא
שנסתפקנו לעיל, כשמת הכהן הראשון
ששחט את הפר, אם צריך הכהן שנתמנה
לשחוט פר אחר.

ותמהינן: ותיפוק ליה, הוצא את פתרון
הבעיה משום דחטאת שמתו בעליה [הכהן
הראשון] היא.

מיתה — "פר". אלא הכי קאמר: יוציא את
כל הנשאר מן הפר, שהיה פר כשהיה חי
[רש"י].⁽⁶⁴⁾

ואכתי תמהינן: והא כתיב בפר ושעיר של
יום הכפורים [ויקרא טז כז]:

"ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר
הובא את דמם לכפר בקודש — יוציא אל
מחוץ למחנה, ושרפו באש את עורותם ואת
בשרם ואת פרשם".

הרי שאף לאחר שחיטה קראתו התורה
"פר"?!⁽⁶⁵⁾

אמר צירף רב פפא: כאשר הכתוב מדבר
בעור ובשר ופרש, והיינו, בגוף הבשר,
כשנמצאים עורו ובשרו ופרשו כולן יחד,
וכמו בפר ושעיר של יום הכפורים, בזה
דבולי עלמא לא פליגי שנקרא "פר".

כי פליגי בדם בלבד.

מר סבר: גם דם איקרי "פר".

ומר סבר: דם לא איקרי "פר".

אמר רב אשי: מסתברא כמאן דאמר דם
איקרי "פר".

64. ואף בתוספות מבואר, דלא משנינן כן אלא
משום דכתיב: והוציא את "כל" הפר.

וצריך ביאור: והרי בפרשת פר העלם דבר של
ציבור [ויקרא ד כא] כתיב: והוציא את הפר אל
מחוץ למחנה ושרף אותו כאשר שרף את הפר
הראשון וגו', הרי שקראתו התורה "פר" אף
לאחר מיתה, ואף שלא נאמר: את "כל" הפר.

65. כתבו התוספות: והכא ליכא למימר שיוציא

64. ולשון התוספות: שיוציא את כולו, כל מה
שנשאר מן הפר שהיה כבר, ראה שם.

ורבינו אליקים כתב: שיוציא את כולו,
כלומר: האי "הפר" לאו משום דאיקרי "פר",
אלא אתא לאורויי שיוציא כולו עור ובשר.

והריטב"א כתב: שיוציא את כולו, כלומר:
דשאני התם דכתיב את כל הפר, דמשמע
שיוציא את כולו, והא לא שייך למימר אלא
כשהוא שחוט.

אמר לו רבי מאיר: והלא פר יום הכפורים של אהרן.

וכמו כן חביתי כהן גדול, מנחת חביתין שמביא כהן גדול בכל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, כיון דכתיב בה "מנחת תמיד" הרי היא כמנחת תמידין, שדוחה את השבת ואת הטומאה.

וכן קרבן פסח.

דכל אחד מאלה קרבן יחיד הוא, ובכל זאת הוא דוחה את השבת ואת הטומאה היות וזמנו קבוע, ואין הדחיה של שבת וטומאה נובעת מחמת היותו קרבן ציבור.

ועתה מוכיחה הגמרא: לאו, האם לא ניתן לדייק מכלל דבריו של רבי מאיר, הטוען נגד תנא קמא מדינו של הפר של כהן גדול ביום הכיפורים שהוא קרבן יחיד ובכל זאת הוא דוחה את השבת והטומאה, דאיכא למאן דאמר, תנא קמא [לפי הבנת רבי מאיר], הסובר שקרבן זה אינו קרבן יחיד אלא קרבן

וכל חטאת שמתו בעליה — למיתה אזלא [שהיא אחת מחמש "חטאות המתות", שדין מיתתן נלמד מהלכה למשה מסיני].

וכיון שדינה למיתה, ודאי שצריך להביא פר אחר!?

אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא: כך אמרי תלמידין:

אמר רב עמרם: חטאת זו — חטאת ציבור היא, הואיל והפר בא לכפר על כל הכהנים. וכיון שהיא חטאת ציבור — לא למיתה אזלא.⁽⁶⁶⁾ וכמו ששינונו במסכת תמורה יד א⁽⁶⁷⁾ שהפר הזה נחשב כקרבן ציבור, ולא קרבן יחיד של הכהן הגדול.

דתנן התם בדברי תנא קמא: יש בקרבנות הציבור מה שאין בקרבנות יחיד. שקרבנות הציבור דוחין את השבת ואת הטומאה, וקרבנות יחיד אינן דוחים לא את השבת ולא את הטומאה.

את כולו כל מה שנשאר מן הפר שהיה כבר, דהא לא כתב "כל" כדכתיב בפר כהן משיח; וראה הערה 64.

66. הקשו התוספות: והרי אפילו לדעת הסובר: חטאת ציבור אינה מתה, מכל מקום אין מקריבין אותה אלא רועה עד שתסתאב, וכמבואר בהמשך הסוגיא, ואם כן מה הועלנו בתירוצנו, והרי סוף סוף אינה כשירה, וצריך להביא פר אחר!?

ותירצו, שכל עיקר דין רעייה מדרבנן הוא, וכאן לא גזרו, מהטעמים שביארו התוספות, ראה שם.

67. הגרי"פ הגיה בגליון "דתניא", והיא

בתוספתא תמורה פרק א הלכה ז, ושם אינו רבי מאיר, אלא רבי יעקב, הנזכר כאן בגמרא בהמשך, והכל הוא שם בשם רבי יעקב.

וטעמו: כי אף שבמשנה שם נזכרו דברי רבי מאיר, הרי שבמשנה לא נזכר "פסח"; וכדבריו מבואר בריטב"א.

אמנם ב"שיח יצחק" כתב דמרש"י משמע דגריס "דתנן", ראה שם; וראה גם ב"מצפה איתן" שמקיים הגירסא "דתנן".

ומיהו מדברי הגמרא לקמן נא א, נראה שחד תנא הוא שאמר מה שנזכר כאן בשם רבי מאיר ומה שנזכר כאן בשם רבי יעקב, וכן הוא בתוספתא.

וקרבן חגיגה שמביאים ברגלים [ומפרשת הגמרא לקמן נא א, למה חשובה החגיגה כקרבן ציבור].

דכל אלה קרבן ציבור הם, ובכל זאת אין הם דוחין לא את השבת ולא את הטומאה, כי אין זמנם קבוע.

והאיך אתה אומר כי כל קרבנות הציבור דוחין את השבת ואת הטומאה.

וכי אטו גם כאן תאמר: מכלל דאיכא למאן דאמר: קרבנות אלו דיחיד הם, ולפיכך אינם דוחין את השבת ואת הטומאה, והלא ודאי קרבנות ציבור הם?!

אלא לתנא קמא קא מהדר ליה רבי מאיר:

דשמעיה רבי מאיר לתנא קמא דאמר: קרבן ציבור דוחה את השבת ואת הטומאה, וקרבן יחיד אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה —

ועל הרישא שבדברי תנא קמא אמר לו רבי מאיר:

דיצבור, (68) ומהטעם הזה הוא דוחה את השבת ואת הטומאה [רש"י].

הרי שלדעת תנא קמא פר יום הכפורים קרבן ציבור הוא! (69)

והקשה רבא (70) על ראיית רב עמרם, שפר של יום הכפורים הוא "קרבן ציבור":

וליתעמיה, שאתה מבין שלדעת תנא קמא אף אלו קרבן ציבור הם, איך תסביר את הא דקתני [תוספתא תמורה א ז]:

אמר לו רבי יעקב לרבי יהודה [שהוא תנא קמא דמתניתין, רש"י] הסובר, שכל קרבן ציבור דוחה את השבת ואת הטומאה:

והלא פר הבא לכפר על העלם דבר של ציבור כאשר שגגו בית דין הגדול, והורו להתיר דבר שזדונו כרת, ושגגו העם ועשו על פי הוראתם, ואחר כך נודע לבית דין שטעו.

ושעירי עבודת כוכבים הבאים לכפר על הוראה מוטעית של בית דין בעבודה זרה.

מאיר: דקאמר "דקרבן יחיד הוא", ולא היה לו לומר אלא: והלא פר יום הכפורים וכו' שדוחין את השבת וכו'; ומדקאמר: "דקרבן יחיד הוא" משמע דשמעיה לתנא קמא דאמר "קרבן ציבור הוא".

השני: שאם לא כן, מה יענה תנא קמא לראיתו של רבי מאיר, ועל כרחך שהוא סובר: אף פר של יום הכפורים קרבן ציבור הוא; ולשון רש"י ששינה מלשון הגמרא וקאמר: מכלל דשמעיה לתנא קמא אינו מתיישב כל כך לפירוש זה.

70. כן משמע מהמשך הסוגיא שרבא קאמר לה.

68. פירוש: פר של יום הכפורים חשוב קרבן ציבור מפני שמתכפרין בו אחיו הכהנים; וחביתי כהן גדול חשוב קרבן ציבור, מפני שהחביתין באין בתוך התמיד [לאחר מנחת התמיד ולפני נסכי התמיד, כדלעיל לג א], לפיכך חשובים הם קרבן ציבור; ועוד, הואיל ואמרינן במנחות [נא ב]: כהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו מביאין חביתין משל ציבור [ריטב"א בשם התוספות].

69. יש לפרש ראיית הגמרא בשני אופנים: האחד: דלהכי סלקא דעתין דשמעיה רבי מאיר לתנא קמא שהיה סובר שקרבנות אלו קרבנות ציבור הן, משום יתור לשונו של רבי

וכי אטו קרבן יחיד כללא הוא שאינו דוחה?! והלא פר יום הכפורים וחביתיה כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הם, ודוחין את השבת ואת הטומאה.

ואמר לו — לתנא קמא — רבי יעקב על הסיפא שבדבריו:

וכי אטו קרבן ציבור כללא הוא שהוא דוחה את השבת ואת הטומאה?! והלא פר העולם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה דקרבן ציבור הם, ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה.

אלא נקוט האי כללא בידך:

כל שזמנו קבוע, הרי זה דוחה את השבת ואת הטומאה — אפילו ביחיד כמו פר של יום הכפורים וחביתיה כהן גדול ופסח!

וכל שאין זמנו קבוע הרי זה אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה — ואפילו

בציבור כמו פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים; וחגיגה [שהרי יש לה תשלומין כל שבעה, רש"י, (70)*]!

וכיון שכן אין הוכחה מכאן דאיכא מאן דאמר קרבן ציבור הוא, אלא לכולי עלמא קרבן יחיד הוא; וחזרה הקושיא: מה הספק אם נכנס הכהן בדמו של פר, והרי החטאת הראשונה נפסלה. (71)

איתיביה אביי לרבא, דסבר: אין תנא שיסבור כי פר של יום הכפורים קרבן ציבור הוא: וכי אטו אין תנא שיסבור "קרבן ציבור הוא" [ר"ח ותוספות הרא"ש, דלא כ"שיח יצחק]:

והרי תניא:

חמש חטאות מתות: ולד חטאת, ותמורת חטאת, וחטאת שמתו בעליה, וחטאת שנתכפרו בעליה באחרת, וחטאת שעברה שנתה — וסימנך: ותמנע [ריטב"א].

בביאור ראיית רב עמרם].

ורבא דחי ליה, שאין כאן מחלוקת, ואף תנא קמא מודה שאין הדין תלוי בקרבן ציבור אלא בקרבן שקבוע לו זמן, ולא באו רבי מאיר ורבי יעקב אלא לתקן לשונו של תנא קמא שתלה הדין בקרבן ציבור; ושוב ממילא אין הכרח שסובר תנא קמא שפר של יום הכפורים קרבן ציבור הוא, [אלא שצריך תלמוד להעמיס כל זה בדברי הגמרא].

וכן הוא מפורש בדברי הרמב"ם בפירושו המשניות בתמורה, שכתב על דברי רבי מאיר שאמר כי הדין תלוי בזמנו קבוע: "והטעם שנתן רבי מאיר, הוא טעם אמיתי ושגור אין חולק על זה". [וראה שם בפירושו רבינו עובדיה מברטנורא במשניות בתמורה, דמשמע דפליגי,

*70. וכן מפורש בגמרא פסחים עו ב, והתוספות שם מחקו גירסא זו, וכתבו טעם אחר.

71. לא נתבאר מכל אריכות הגמרא, איך נדחית ראיית רב עמרם מתנא קמא שהוא סובר: קרבן ציבור הוא.

ובשמועת חיים פירש [וכן משמע בהדיא מדברי המהרש"א בפסחים ע ב, שהביא שם]: דרב עמרם הוה סבר: שתנא קמא ורבי מאיר נחלקו בדין קרבן ציבור שדוחה את הטומאה, דלתנא קמא הדין תלוי ב"קרבן ציבור" ולא בקרבן שקבוע לו זמן, וכיון שכן צריכים לומר, כי מפני שסובר תנא קמא: פר יום הכיפורים קרבן ציבור הוא, לכן אינו חושש לטענת רבי מאיר [והוא על הדרך השני בהערה 69 לעיל

נפסלה החטאת, וכתירוצו של רב עמרם, ותיקשי לרבא דדחי ליה?!

אמר ליה רבא לאביי: לעולם לכולי עלמא פר של יום הכפורים קרבן יחיד הוא: ומאי "פר" דקתני בכרייתא שהוא קרבן ציבור — פר העלם דבר של ציבור, שהוא ודאי קרבן ציבור.

ותמהינן: והא "פר" [ושער] של "יום הכפורים" קתני?!

ומשנינן: כי קתני — של יום הכפורים — אשעיר, אבל פר — בהעלם דבר של ציבור מיירי.

ותמהינן: והתניא ברייתא אחרת בהדיא: פר של יום הכפורים ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתייהן כולם ימותו, דברי רבי יהודה —

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנרבה, שאין חטאת "צבור" מתה, הרי בהדיא, כי אף פר של יום הכפורים הוא קרבן ציבור?!

ולפיכך משני רבא⁽⁷³⁾ שינוייה אחרניא: לא תימא בשתי הברייתות⁽⁷⁴⁾: שאין חטאת

פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו, והפריש אחרים תחתייהן והקריבום [מאירי, רמב"ם] ונמצאו הראשונים —

הרי כולם אותן שנאבדו [ריטב"א] ימותו, כי הואיל ואי אפשר להקריבם לשנה הבאה שהרי עברה שנתם, לפיכך ימותו כדין חטאת שנתכפרו בעליה [רש"י שבעות יא ב] —

וכן שעירי עבודת כוכבים שאבדו והפריש אחרים תחתייהן, כולם ימותו, דברי רבי יהודה, דקסבר רבי יהודה: אף חטאת ציבור למיתה אזלא [עפ"י רש"י הוריות ו א⁽⁷²⁾].

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

לא ימותו החטאות, אלא ירעו עד שיסתאבו [יפול בהם מום] וימכרו ויפלו דמיהן לנרבה [לקיץ המזבח, והן קרבנות עולה שמביאים על המזבח כשהוא בטל מקרבנות] —

ומשום: שאין חטאת "צבור" מתה — ולא נאמרה הלכה למשה מסיני בחמש חטאות המתות אלא ביחיד [רש"י].

הרי מצינו תנא הסובר: כי פר של יום הכפורים חטאת ציבור הוא — ויש מקום לספק אם נכנס השני בדמו של פר, כיון דלא

ובתוספות יום טוב שם, שתמה עליו].

ובתוספות פסחים ע ב ד"ה הא, נראה לכאורה שחולקים על הרמב"ם וסוברים כי לפי האמת לדעת תנא קמא הדין תלוי ב"קרבן ציבור"; וב"שמועת חיים" ביאר דבריהם שלא יסתרו לדברי הרמב"ם, ראה שם, [וראה עוד מה שכתב ב"שיח יצחק", בדיבור המפרש דברי רש"י בד"ה לאו מכלל].

72. אמנם רבי יהודה הסובר: חטאת ציבור מתה, לא מיירי בכל חמש החטאות המתות, והוא

מודה בחטאת ציבור "שמתו בעליה" שלאו למיתה אזלא, ד"אין ציבור מתים" וכדיליף רב פפא בהוריות ו א, וכן הוא בהדיא בתמורה טז ב; והוא חולק רק בשאר חטאות המתות דאף בציבור ימותו, חונן דעה.

73. כן משמע מהמשך הסוגיא, דרבא הוא דמשני לה.

74. כן משמע מרש"י ד"ה שאין חטאת, דקאי על דברי רבי שמעון שבכרייתתו, ולא על רב

“ציבור” מתה — אלא אימא: שאין חטאת
“השותפין” מתה, כי הפר שהוא מכפר על
כל הכהנים חשוב “חטאת שותפין” —

והטעם שחטאת שותפין לאו למיתה אזלא:

משום דסבירא ליה לרבי שמעון כי חמש חטאות המתות בבת אחת נאמרו למשה מסיני, והואיל ותמורת חטאת לא שייך בחטאת שותפין, שהרי אין קרבן השותפות עושה תמורה, הוא הדין דשאר חטאות המתות אינם בקרבן שותפות.⁽⁷⁵⁾

ותמהינן: כיון דסוף סוף אף רבא מודה כי פר של יום הכפורים קרבן שותפין הוא, אם כן: **מאי נפקא מינה** ליה לרבא לדחות ראיית רב עמרם מן המשנה ש“קרבן ציבור” הוא!?

כי הרי עיקר תירוצו של רב עמרם על הקושיא שהקשינו לעיל: “ותיפוק ליה דחטאת שמתו בעליה היא, וחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא”, הרי מיושבת גם אם חטאת “שותפין” היא, כיון דלא אזלא למיתה; ואם כי רב עמרם קרי ליה “קרבן ציבור”, ולרבא — שדחה הראיה מן המשנה — אין זה קרבן “ציבור” אלא קרבן “שותפין”, הרי מה נפקא מינה יש בזה!?

ומשנינן: לא נחלק רבא על רב עמרם — ואמר: אין פר יום הכפורים קרבן “ציבור” אלא קרבן “שותפין” — כדי לדחות עיקר תירוצו; אלא כדי להעמיד דברים על דיוקם שאין הכהנים חשובים “ציבור”.⁽⁷⁶⁾

ומתוך כך ידעו התלמידים:

חטאות המתות, אלא לענין אחר; אם כן לימא נפקא מינה לענין טומאה בפר של יום הכפורים: כי הרי רבא גופיה סבירא ליה: טומאה “הותרה” ב“קרבן ציבור”, ואף לכתחילה אין צורך שיהיה בטוהרה; ואמנם אם פר של יום הכפורים הוא קרבן “שותפין”, הרי לכתחילה מהדרין שיהיה בטוהרה “כדמשמע בפרק קמא נ] ב] דדוקא בציבור היתר היא, ותו לא, לא בשל יחיד ולא בשל שותפין”!?

ותירצו: כי לדעת רבי שמעון שרבא מגיה בדבריו: “אין חטאת השותפין מתה”, הרי אין נפקא מינה זו, כיון דרבי שמעון גופיה סבירא ליה כי אף בקרבן ציבור אינה אלא “דחוייה”, ולכתחילה מהדרין אטוהרה. [ולא נתבאר למה צריך לחפש נפקא מינה לדעת רבי שמעון! הרי כיון דלרבא יש נפקא מינה, והוא סובר קרבן שותפין הוא, הרי מוכרח להגיה בדברי רבי שמעון קרבן שותפין הוא, אף אם לרבי שמעון גופיה אין בזה נפקא מינה].

עמרם כפירוש התוספות ישנים ותוהרא”ש, ראה שם; ומלשון התוספות בד”ה ונפקא, משמע דאתרוויהו קאי, וכמו שכתב בשיח יצחק. ודבריהם צריכין תלמוד, מה ענין רב עמרם לכאן, והרי רבא הוא דאמר ליה לרב עמרם שאינו קרבן ציבור אלא קרבן שותפין, ורב עמרם סבירא ליה קרבן ציבור הוא.

75. ברש”י הוסיף כאן וכתב: “אף כולן אינן מתות בציבור ולא בשותפין”, והיינו דטעם חטאת ציבור שאינה מתה, הוא מפני שאינה עושה תמורה, ולעיל בד”ה שאין חטאת ציבור מתה, כתב רש”י טעם אחר: וכי גמירי חמש חטאות מתות ביחיד גמירי; וראה “משמר הלוי” זבחים סימן קס אות ו, ובכל הסימן, ובחונן דעה ושמועת חיים כאן בשם המאירי.

76. הקשו התוספות: לפי מאי דמשני הגמרא, כי דברי רבא שנחלק על רב עמרם אינו לענין

ואמר: זו תחת זו, האם "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש"?, או אינו עושה תמורה [ומפרשת הגמרא לקמן מה הוא יסוד הספק?]

ומדקאמר רבי אלעזר: "לדברי האומר", וכי לאו מכלל דאיכא למאן דאמר: דקרבן ציבור הוא [ולדעת תנא זה אין מקום לספק, שהרי אין תמורה בקרבן ציבור]!?

ודחינן: לא תידוק: מכלל דאיכא למאן דאמר: קרבן ציבור הוא, אלא כן תידוק:

מכלל דאיכא למאן דאמר: דקרבן שותפין הוא, [ולדעתו, אין מקום לספק כי אין תמורה בקרבן שותפין].⁽⁷⁸⁾

דלא מייתו כהנים פר העלם דבר של "ציבור" בהוראה שהורו בית דין להתיר דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת [וכשם שמביא כל שבט], הואיל וכהנים אינם "ציבור", [וראה תוספת ביאור בהערה⁽⁷⁷⁾].

תא שמע דאיכא למאן דאמר פר של יום הכפורים קרבן "ציבור" הוא:

דבעי רבי אלעזר:

נ-ב לדברי רבי מאיר האומר במשנה שהובאה בעמוד א: פר של יום הכפורים הוא קרבן יחיד —

האם הוא עושה תמורה [לקח בהמת חולין

77. עיקר החידוש בזה הוא:

א. קיימא לן: הורו בית דין להתיר דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, ועשו ישראל על פי הוראתם, הרי כל שבט מביא פר העלם דבר של "ציבור", הואיל ונאמר בתורה בפרשת פר העלם דבר של ציבור: ונעלם דבר מעיני ה"קהל", וכל שבט נקרא "קהל", [וכדילפינן ממה שאמר יעקב: ויאמר אלי — אחר שנולדו השבטים מלבד בנימין — הנני מפרך והרביתך ונתתיך ל"קהל" עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריו אחוזת עולם; הרי שעל בנימין — שהוא לבדו עדיין לא נולד — מבטיחו הקב"ה וקוראהו: "קהל" גויים].

ב. רב יוסף סבירא ליה: כהנים "איברי קהל" [לענין אחר], כיון שהוקשו לקהל, שנאמר: ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר.

והיינו דבא רבא להשמיענו, כי "שבטו של לוי — והוא הדין כהנים — לא איקרו קהל, דכתיב: הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריו אחוזת עולם, כל שיש לו אחוזה — בארץ —

איברי קהל וכל שאין לא אחוזה לא איברי קהל", [נתבאר על פי הר"ח וגמרא הוריות דף ה ודף ו, ורמז לכל זה רש"י].

וכתבו התוספות ישנים ד"ה דלא: דאפילו מאן דקרי ליה קרבן ציבור, מודה דלענין הוראה לא מייתו פר, ראה שם.

78. א. מדברי הגמרא מתבאר, כי שלש דעות בדבר:

פר יום הכפורים: קרבן "ציבור"; קרבן "שותפין"; קרבן "יחיד".

וסברת הסובר קרבן ציבור הוא, מבואר בתוספות ישנים ד"ה אימא ובמאירי, "שהכהנים קרויים ציבור לענין זה", [וראה מה שכתבו בתוספות ישנים ד"ה דלא].

וביאור סברות החולקים אם קרבן שותפין הוא, או קרבן יחיד, ראה בהערה 83 בהמשך הסוגיא.

ב. כתבו התוספות: כי האומר "קרבן יחיד" הוא ולא שותפין, הוא רבי מאיר שבמשנה לעיל; ואף שאין לזה הכרח מעיקר דבריו, הרי מלשונו